

KALAUZ

A SIKETNÉMÁK OKTATÁSA ÉS NEVELÉSE TERÉN. HAVI FOLYÓIRAT.

ELŐFIZETESI ÁRA :	Felelős szerkesztő és kiadó :	HIRDETÉSEK ÁRA :
Egész évre ... .. 2 frt 50 kr.	Scherer István	Sorunkint ... .. 15 kr
Egyes szám ára : 25 kr.	Vác, Szt. István-tér 892.	Bélyegilleték 30 kr.

TARTALOM: A szemléleti oktatás. Beszéd s értelemgyakorlatok. Taritzky Ferencz. — Schwarzer Antal. — Adalékok siketnéma oktatásügyünk történetéhez. — Hazai intézeteink és iskoláink. — Könyv szemle. — Vegyes közlemények. — Szerkesztői üzenetek. — Tartalom jegyzék.

A szemléleti oktatás. Beszéd- s értelemgyakorlatok.

Alapvető s leíró szemléleti oktatás.

(Folytatása és vége.)

4. A szemléleti oktatás anyaga s tanmenete.

Csak úgy képes az ember saját lételét s életezéljét felfogni, ha a természetet, melynek az ő létezése csak egy részét képezi, megismeri, Mint emberi lény azonban az emberiség tagja is egyszerűs mind, mely igazságból meg az ember s az emberi élet megismerésének szükségessége áll elő. Mivel pedig a természet s az ember az Istenben, mint az összes élet irányozójában gyökerezik, a kinek megismerése nélkül igazi emberi élet nem létezhetik, mi természetesebb, mint hogy a természet s ember Teremtőjének az ő örök alkotásaiból való megismerése a szemléleti oktatásnak egyik legfőbb feladatát — illetve anyagát képezi.

Természet, ember, Isten tehát ama három fő s általánosan kimagasló pontja a szemléleti oktatásnak, melyek köré természet-szerűen s legcélszerűbben csoportosítható annak összes anyaga úgy annyira, hogy röviden már e három szóban bennfoglaltatik a szemléleti oktatásnak nem csak anyaga, de tanmenete is.

Az e három főpont köré csoportosítandó szemléleti anyag kiválasztásában ismét csak az *anyai iskola* szolgálhat mintaképül.

Tagadhatlan, hogy a mi nyelvoktatásunk útja elé olyan akadályok gördülnek, melyek a népiskolában nem is léteznek, mint már a 9. („A szemléleti oktatás helyzete“ című) §-ben

említettett s a melyek még szaporodnak ama körülménynél fogva, hogy a mi siketnéma ujonczaink a legkülönbözőbb életviszonyokból kerülnek az intézetbe. *A kifejezésre törekvő nyelvösztön tehát annyira különböző módon van befolyásolva, hogy annak egyénenkint való tekintetbevétele a mi nyelvoktatási munkánk egységét föltötte megzavarná.* Szerencsére azonban ugy sem kezdhetjük a nyelvoktatást a siketnéma iskolába lépte után közvetlenül, mert ez még inkább megnehezítené amugy is nehéz munkánkat; hanem a mennyiben az előkészítő s a tulajdonképeni phonetikai gyakorlatok egy bizonyos időszakot vesznek igénybe, ezalatt megismerkedhetnek ujonczaink az intézeti életmóddal, renddel, az intézet helyiségeivel, a tantermekkel, tanítójukkal, kit lassanként megszokván, benne mintegy bizalmas ismerősüket, a szülő helyettesét fogják látni, mely általános megbarátkozás s otthonossá létele után megkezdhető a komoly tanulás.

Amennyiben már most, az iskola s környékének érzéki jelenségei azok, a melyek legelőször szemlélésre, gondolkozásra s annak kifejezésére ösztönzik önkéntelenül a gyermeket, a szemléleti oktatás egyszerűen az iskolából indul ki.

Mivel továbbá az emberi megismerés fejlődési folyamata sohasem követi a tudományok rendszeres beosztását, hanem minden ismeretkörből megragadja az emberre nézve legközelebb eső s legkönnyebben felfogható ama támpontokat, melyekből kiindulva tovább haladhat, tehát a gyermek tapasztalati köre minden irányban egyszerre bővül, a szemléleti oktatás tanmenete is akkor lesz legtermészetesebb, ha — hogy ugy mondjuk — a *fa évgyűrűhöz hasonló gyűrűzetes* [concentricus] egymásutánban kezeljük, és pedig részben már az *alapvető* (2.), kiváltképen pedig a *leíró szemléleti oktatás* (3.) fokán, *folyton az évszakokra való tekintettel, nehogy olyan tárgyakat akarjunk télen megismertetni, amelyek csak nyáron szemléltethetők s megfordítva*, mert akkor megfosztanók szemléleti oktatásunkat *alkalomszerűségétől s közvetlenségétől*, holott e tulajdonságok nélkül megszűnik a szemléleti oktatás azzá lenni, aminek lennie kell.

A következő *anyagrészelezés* csak általános zsinórmértékül szolgáljon a szemléleti oktatás anyagának osztályonkénti kijelölésére nézve, mert világos, hogy annak *szükségképen helyhez kötötnnek kell lennie s így minden tanítónak a fennálló helyi viszonyok szerint kell átalakítania a vezérkönyvben kijelölt anyagot.*

1-ső iskolai év. 1. fok. Az előkészítő szemléleti oktatás.

Mint az előbbi 11. §-ben mondatott, az első tanévben szemléleti oktatás túlnyomólag az artikuláció tanításának szolgálatában állván, annak teljesen alárendeltetik. Magában foglalja ugyanis a legközelebbi környezet egyes tárgyainak megnevezését, egyes cselekvések s tulajdonságok szó és írásbeli megjelölését s az 1—10-ig terjedő alapszámkör megismertetését.

Ami a tanító s tanítványok közötti közlekedési nyelvet illeti, annak csak a legelső időben szabad afféle rövid aphoristicus figyelmeztetések s felszólítások alakjában mozogni; de mihelyt a növendékek technikai fejlettsége megengedi, minden mondandót teljes mondatban fejezünk ki. Megjegyzendő, hogy főképp a közlekedési nyelvénél kevésbé kössön s korlátozzon bennünket ama forma, mint inkább a mindennapi életben előforduló és szükséges társalgási nyelv szolgáljon e tekintetben mintául, mitsem törődve a merev nyelvtani alakokkal, tehát: merítsük ennek ugy anyagát, mint nyelvezetét az életből, hogy aztán a gyermek azt valójában alkalmazhassa is az életben. Pl.: „Hozz székét! Jöjj ide! Töröld le a táblát! Vigyázz! Az én nevem János. Kérek palavesszőt“ s a többi. A nyelvezet vagyis külalak, mint látjuk, az anyaggal együtt adható át a növendékeknek a nélkül, hogy a szókat nyelvtani elemeikre bontanók.

2. *iskolai év. 2. fok. Az alapvető szemléleti oktatás, (körülbelül heti 10 órában).*

1. Iskola és lakóház.

a) A tanterem, személyeivel, butoraival s tanítási eszközeivel; a legfeltűnőbb testrészek s ruházat. b) Az iskola helyiségbe vagy helyiségből be- vagy kinyiló mellékhelyiségek s az azokban lévő tárgyak. c) A lakó- vagy hálószoza lakóival s butorzatával. d) Konyha a konyhaedényekkel s konyhaeszközökkel.

2. Az udvar a benne lévő épületekkel.

3. A kert, annak felosztása s a benne tenyésztett fontosabb növények.

4. Az utcza s az utcza élet.

5. A mező, szántóföld, annak művelése, rét, szőlő, erdő s gyümölcsfajok.

6. Az ég s föld (nap, hold, csillagok, felhők, eső, hó, harmat, dér, nap, hét, hónap, évszakok).

Nyelvalakok.

1. Az összevont főnév egyes- és többesszámban, 2. a tárgyrag s tulajdonító rag, 3. egy birtokost és egy birtokot jelentő

birtokragok s az *é* birtokosrag, főleg tulajdonnevekkel (vezeték és keresztnévvel), 4. a Hol? Hová? s Honnan? kérdésekre felelő helyhatározó ragok, a mennyiben ezek a szemléleti oktatásban előfordulnak, 5. a személyes névmás, a birtokos névmás, *enyém*, *tied*, *övé*, csak egyes számban, 6. a szemléleti oktatásban előforduló igék ragozása a jelentőmód folyamatos jelen idejének legalább egyes számában s esetleg a-ni, -ani, -eni ragos főnévi igenév használata, melyek itt még csak rendes iktelen vagy ikes alkatuak és csak cselekvő jelentményűek lehetnek, végre 7. a tőszámnevek 1—30-ig s mindamaz alakok, amelyek akár szorosán a tanítás felvett tárgyából folynak önként, akár az azon kívül előforduló tárgyak, személyek s egyéb jelenségekre való utalás s azok szóbeli kifejezését eszközölő *társalgási beszéd* közben előfordulhatnak.

3. *iskolai év. 3. fok. A leíró szemléleti oktatás*, (3., 4. év), (Körülbelül heti 6 órában).

Szemléleti s nyelvtananyag.

1. Iskola s lakóház (a táplálkozás, ételek, italok, fűszerek stb., óra s időbeosztás).

2. Az udvar a háziállatokkal.

3. Utcza (kereskedő, kézmives, vásár).

4. Kert, (kerti eszközök, gyümölcszüret).

5. Mező, (a földmives és foglalkozásai az évszakok szerint, mint szántás, vetés, aratás s a többi).

6. A rét.

7. A patak.

8. Hegy, völgy.

9. Erdő.

10. Ég (évszakok).

Nyelvalakok.

A második tanévben gyakoroltak folytonos alkalmazásán kívül:

1. A főnév tárgyraggal, tulajdonítóraggal s a mennyiben a szemléleti oktatásban előfordulnak, minden helyhatározó raggal e kérdésekre: Hol? Hová? Honnan? Meddig?; módhatározó raggal e kérdésre: Mivel?; okhatározó raggal e k. Miért?; időhatározó raggal e k. Mikor?

2. Egy birtokost s egy birtokot és az egy birtokost s több birtokot jelentő birtokragok.

3. Személy-, birtokos- s mutató névmások.

4. Névtők, (Hol? Hová? Honnan?).

5. Igeragozás (rendes, esetleg egy-két rendhagyó, iktelen s ikes, jelentményre nézve pedig cselekvő) a jelentőmód folyamatos jelen (folyó cselekvés), végzetlen jelen (folyó cselekvés), végzett jelen (befejezett cselekvés) és folyamatos jövő (beálló cselekvés) idejében, egyszersmind ama személytelen s hiányos igék alkalmazása, a melyek a szemléleti oktatás folyamán nélkülözhetlenek, a mennyiben egyes természeti jelenségek szó- s írásbeli megjelölésére szolgálnak.

6. Melléknév fokragozva.

7. Határozók (igehatározók) Hol? Hová? Honnan? Hogyan? Mikor? Meddig?

7. Fő-, sor-, szorzó s egynémely határozatlan számnév.

8. Egy-két leghasználatosabb kötőszó.

9. Összetett főnevek s igekötőkkel összetett igék alkalmazása.

10. Mindezen anyag a tű-, bővített s legfeljebb az összevont mondatok körében mozog.

11. Az ezen nyelvalakok felhasználásával alkalmazott társalgási nyelv (beszéd).

4. *iskolai év. 3. fok.* (Hetenkénti 4—5 órában).

Szemléleti s nyelvi anyag.

1. Iskola és lakóház. (Az ember, korkülönbség, család, családtagok, kenyér, főzés, sütés, kamra, padlás, pincze).

2. Udvar.

3. Utcza.

4. Kert.

5. Mező (gabonanemek, burgonya, kukoricza, szőlőhegy).

6. Rét. (Sarjú, széna, kaszálás, boglya, kazal, takarmány).

7. Falu s város (iparosokkal együtt) s a kettő közötti különbség.

8. Vizek (álló s folyó vizek, fürdés, halászat, hajózás).

9. Erdő (fa, tüzelő- és szerszámfa, erdőőr, erdész, vadász, vadászat).

10. Az ég (napszakok, óra, szél s időjárás).

11. Orvos, gyógyszerár és gyógyszerész.

Nyelvalakok.

Jóllehet a 4. osztály szemléleti oktatása szabadabban mozgathat, tehát több nyelvalakra is ki lehet egyszersmind terjeszkedni, mint az előbbi években, csak hogy ismételtlen s gyakran — a mi természetszerű kezelésnél nem is lehet másképp — vissza kell térni az eddig gyűjtött nyelvalakokra, a mennyiben az ismert

alakokból való kiindulás mindannyiszor feltétlenül szükséges, valahányszor új alak (ismeret) elsajátíttatása forog fenn.

A következőkkel bővíthetők ki azonban a gyermekek eddigi alaktani ismereteik:

1. Teljes birtokragozás.

2. Az eddig ismert névragokon kívül gyakorolhatók a mód-határozó ragok e kérdésekre Miképen? Miként? Mivé? s amaz önálló határozó szók, melyek a személyragoknak az eddig ismert s használt határozó ragokhoz való függesztéséből állnak elő, mint pl.:

Kiben? -ban, -ben,

bennem, benned, benne,

bennünk, bennetek, bennök.

3. Személy-, birtokos-, mutató-, visszatérő-, vonatkozó (viszszahozó)-, kérdő s a határozatlan névmásoknak, amennyire alkalmoszerűek, a tárgy-, tulajdonító s határozó ragokkal való ragozása.

4. Igeragozás, (rendes, rendhagyó, ikes és iktelen alkatú és cselekvő, egy-két szenvedő s ható jelentményű igéken) a 3. osztály alakgyakorlatainál kijelölt módok s időkbén, valamint a főnévi, melléknévi s határozó igenév gyakorlása.

5. Főnév-, melléknév- s igeképzés.

6. Mindezen nyelvyang nemcsak a tö- bővített- s összevont, hanem a mellérendelt (összesorozott) s általában oly összetett mondatokban is mozoghat, a melyekben alárendelt mondat is van.

Ismételten megjegyzendő, hogy ezen idáig kijelölt anyag csak általános útmutatóul szolgálhat, *mert mindenkor a gyermekek nyelv-szükséglete, mely ismét a helyi viszonyokból vonható le, irányadó arra, hogy ebből mennyit s egyáltalán mit vehetünk fel.*

Éppen ennélfogva korán sem hibázik a tanító, ha helylyel — közel, kellő alkalmakkor más szemléletkörbe tér át, valamint hogy nem szükséges — sőt fölösleges — hogy minden egyes szemléletkört egész kimerítően tárgyaljon; mindössze az az elengedhetlen kötelessége, hogy mindeme szemléletköröket okvetlenül felvegye.

Hogy a fönnebb adott anyagban *kevésbé vannak az időbeli, mint a térbeli viszonyok megjelölve*, az azon feltevésből kiindulva történt, hogy az évszakok változásának alávetett ama természeti jelenségek megismertetése, *a melyek az egyes szemléletkörökben előfordulnak, ugyis amaz évszakokban vehetők elő, a midőn azok egyáltalán szemléltethetők.* Természetes, hogy ama *helyeket*, a hol az

illető természeti tárgyak, vagy jelenségek fellelhetők, *fel kell keresni a növendékekkel*; míg az időszak önként mutatja, hogy mikor láthatók az illető dolgok.

A képzés felső fokán teendő *tanulmány séták* ellenben, miután az 5. osztálytól kezdve megszűnik a szemléleti oktatás önálló tárgy lenni, részben a lakóhely s környéke szemléltetésének, avagy a terményrajz s földrajz, történelem, részben egyéb az eddig fel nem dolgozható tudnivalók érdekében tétetnek, milyenek a véletlen kínálkozó jelenségek és napi élmények, p. l. vásár, temetés, népünnep, esetleges látogatások, posta, vasút, hatóságok, műhelyek, iskola s templom, intézetek, vendéglő, kereskedők, árúczikkek, naptár, betegség, egészségtani egyes tudnivalók, rendőri intézkedések, fegyház, mester, legény, iparos tanuló, ipariskola, uraság, cselédség, vándorlás stb., a melyek aztán legalább hetenkénti két órában alkalmas anyagul szolgálnak a megbeszélésre s írásbeli feldolgozásra, mely írásbeli dolgozatok a legézszerűbben szerkesztett *naplót* szolgáltatják.

Taritzky Ferencz.

Schwarcz Antal

sz. 1780 — † 1834.

(Vége).

A számtanra nézve nem ad módszeres utmutatást egyik munkájában sem, mert ez azon módon kezelhető, mint más iskolákban; „de minden attól függ, hogy a sn. helyes fogalmakat adjunk s ezért nem számjegyekkel, hanem világos s gyakorlati példákkal számoltassunk“ (Lehrm. 497. l.).

Segítségére máskép nem lehetünk a sn. csak ha a megszámlálható s osztható tárgyakat szemei elé állítjuk, a mivel a műveletekről helyes s maradandó benyomást szerez. (Lehrm. 489. l.).

A számtannál is ugyan ily elvet követett, mint a nyelvtannál: t. i. előbb kellő számismeretet adott a növ. azaz számlálni tanította őket mielőtt a műveleteket megkezdette. Érdekes, hogyan szemléltette a mennyiségeket s hogyan érzékeltette a számokat. Az egyeseket ujjain számláltatta, a százig számlálásnál borsót használt, tovább azonban már csak jellel érzékeltetett. A számok nagyságát, illetőleg azok jegyeinek értékét így szemléltette 10 drb papírra 1-eseket irt, másik 10 drbra tíz egyest s alája összegét egy 10-est. Ujabb 10 drbra 10—10-est s annak összegét egy százast. Ha most p. o. 346-ot akart szemléltetni, vett 3 papír szele-

tet a százasokból, 4-et a tizedesekből s 6-ot az egyesekből stb. Ennyi volt az első osztály teendője, a második a négy alpműveletet tanulta s annak gyakorlati alkalmazását. A mértékek, idő stb. beosztását. A harmadik osztály a törtet, hármasszabályt s társaság szabályt. A fősúlyt arra fektette, hogy az életben előforduló példák képezzék a tanítás anyagát s ezért külön gyűjteményt tartott mértékek, hossz-, súly-, ür-pénz stb. minden fajából, még pedig az alsóbb nevezetűből annyit, a mennyi a felsőbbben foglaltatik. Miután a tanító figyelme minden egyes részletre nem terjeszkedhetik ki, ajánlta, hogy példatárt tartson kéznél s annak menetét kövesse.

A vallástant önálló tárgyként taníttatta, de csak akkor kezdte el, mikor már a nyelvtanítás grammatikus részét befejezte annyira, hogy a növendékek mondatokat megértettek. Bővebben nem terjeszkedett ki erre.

Ennyi képezte a szellemi művelést. Hogy a megélhetés tekintetében se szoruljanak könyörületes adományokra, az intézet másodfoku célja volt a szegényebb sorsúakat azon mesterségekben kiképezni, mikhez hajlamuk vonzotta. De csak is a szükség parancsolta cél volt ez, mert Schw. maga sem tartotta azt az intézet valódi céljának s szerencséseknek mondja a gazdagabb szülők gyermekeit, kik e téren nem vétetnek igénybe s több idejük marad, hogy magukat a nyelismeretben tökéletesíthessék, a mit csak az intézetben érhetnek el. (Lehrm. 483. 1.).

Schw. nem tartozott azon tanférfiak közé, kik az elméletre alapítják a gyakorlatot, sőt ellenkezőleg, módszere a gyakorlatból fejlődött ki, bár ép úgy mondhatnám, hogy mindkettő együtt született meg, mert bár tankönyvei 10 évvel előbb jelentek is meg, mindenik ugyanazon gondolatot ébreszté bennem, hogy t. i. nem a feltűnési vágy szülte, hanem józan gondolkodásu fő erkölcsi kényszerűsége, hogy az ügynek, melynek munkása volt, hasznára váljék.

Schw. módszerét nem mondhatjuk túléltnak, hisz még napjainkban is vannak szakembereink, kik teljesen az ő álláspontjára helyezkednek, a kik pedig igényt tartanak a hirneves czimre. Lényegében a sn. oktatás nem is változott. A főcél most is az, hogy a sn. a szükséges ismeretekkel lássuk el s tanítási anyagunk csak a realiakkal szaporodott; de viszont az időtartam is meghosszabbított, a mi az anyag bővülés mellett szükséges is volt. Lényeges eltérés abban mutatkozik, hogy az oktatás jelenlegi

állapotában nem tulajdonitunk a jelnek semmi fontosságot s még a kezdők tanításánál sem alkalmazzuk. Schw. korában ez a módszer csecsemő korát élte s nagyon kevés biztosítékot nyújtott a tanítás eredményére nézve s tán az volt a hibája, hogy inkább a népiskola felé hajolt, mikor az ajakleolvasást üzte. Erre támaszkodva képesnek tartotta a sn. arra, hogy a hallókkal közösen taníttassék, a mire Schw. nagyon találóan azt a megjegyzést teszi, hogy ez csak azon esetben nyújthatna biztos eredményt, ha a sn. is olyan nyelvismerettel bírna, mint a halló, a mit természeti hiánya miatt nem követelhetünk.

Schw. maradandó nevet biztosított magának a sn. oktatás ügy terén. Művei a minő feltűnést keltettek a szakemberek szűk körében, oly becsesek a történet buvárra nézve s aligha csalódunk ha azt állítjuk, hogy a nagy reformator Hill Móricz tőle kapta meg a helyes útbaigazítást s az ő gyakorlati utasításait bonczolgatva lett megalapítója az új módszernek, mely jelenleg is érvényben van s napról-napra tökélyesbül.

Tankönyveit a váci intézet sok ideig használta s mert nem találkozott senki, a ki azokon javítani akart, vagy tudott volna, változatlanul. Csak idővel, mikor az osztályok annyira bővültek, hogy új felosztás vált szükségessé, tértek el tőle.

A jelnyelv, a mit ő korlátolt mértékben alkalmazott, halála után bővítést nyert s tán egyedüli közeggé lett, a mi annyival csodálatosabb, mert utolsó éveiben ő maga kevesebb fontosságot tulajdonított neki s tanár társait erre valószínűleg figyelmeztette is.

Egyrészt tán ezért hagyta abba a jelelési szótár folytatását, a mit másképp megfejteni lehetetlen is. Hogy ily szilárd akarattal, mint minő az övé volt, öt évig nem dolgozott rajta, az gondolkodásának s meggyőződésének megingását mutatja. Tán látta már ekkor, hogy czéltalan munkába kezdett, a mire kár az időt fecséreleni s tán határozatlan sejtélem élt benne, hogy ha azt akarjuk, hogy a sn. beszélővé váljék, nem szabad neki könnyebb közlési módot nyújtani, mint a beszéd maga. A jel végtére sem ragadhatta őt ki izolált állásából s azt reményleni, hogy a csekély számú sn. kedvéért a hallók tanulnak meg jelelni, merész gondolat leendett.

Csak egy megfejthetetlen Schw. életében. A mikor kívánja, hogy a sn. társalgási nyelve a beszéd legyen, mert csak ennek segítségével közölheti gondolatait az irni nem tudókkal, ugyanakkor nem gondolt arra, valjon hogyan fogja viszont ez gondolatait a sn. közleni tudni? Ennek az egy kérdésnek tüzetes átgondolása

— azt az eszmét kelthette volna fel benne, hogy sem az írás, sem a jel nem képezheti a nyelv alapját, hanem egyedül csak a beszéd s hogy a sn. meg kell tanulnia az ajakleolvasás művészetét, ha azt akarjuk, hogy a válaszfal közte s érzékű embertársai közt teljesen lebontassék.

Schwarezer 1834. decz. 29-én halt meg. Az intézetnek kezdetől fogva tehát 32 évig tagja s 26 évig igazgatója volt. Korán lépett házasságra, de gyermekeiben nem volt teljesen szerencsés. Idősb fia egy időben szintén tagja az intézetnek, nem sokáig élt. Másik fiát, ki jogot végzett s igen szép jövőnek nézett elé, szintén korán ragadta el a halál. Egyedül Antónia leánya és Károly fia maradtak életben. Előbbi Kollonits Antalnak, a későbbi igazgatónak neje, utóbbi a nem rég elhunyt igazgatója a vácsi intézetnek, ki atyja halálakor meg csak fiatal, 12 éves fiu volt s kiről akkor még nem gondolhatta, hogy egykor méltó utódja leend.

Adalékok siketnéma oktatás ügyünk történetéhez.

A lapunk 8. számában közzétett felhívás az ország minden részébe szétküldetvén, az alábbi két levél érkezett eddig a felhívás kibocsájtóihoz. Közöljük e két levelet, mely adatokat tartalmaz siketnéma oktatás ügyünk történetéhez s bárha elérhetnénk, hogy hazánk minden fia hasonlólag gondolkoznék, mint az alábbi két levél írója. Akkor biztosan remélhetnénk, hogy a 20-adik századot a siketnémák tankötelezettségével érjük el.

Tekintetes Scherer István és Berinza János Uraknak! Vácson.

10117/1889. *Teljes elismerést érdemlőnek találok azt a buzgalmat, melyet tts urak a siketnémák ügyében kifejtének s melyek érdekében a f. é. ápril hóban kelt felhívásukat is kibocsátották. Legyen szabad azonban kételyeimnek is kifejezést adnom az iránt, hogy a kitűzött cél a javasolt módon és a tervezett eszközök mellett csakugyan elérhető lesz e? Részemről a siketnémák ügyének az egész országra, vagy legalább nagyobb vidékekre kiterjedő felkarolásától nagyobb eredményt reményelnék, mintsem annak megyénként való szabályozásától. Vasvármegye törvényhatósága nincsen olyan helyzetben, hogy a megyebeli siketnémák ügyében önercijéből tetemes anyagi áldozatokat hozhasson, éppen azért a benyújtott felhívással szemben egyelőre kénytelen elváró álláspontot elfoglalni, azon esetre*

azonban, ha az említett közhasznú intézmények létesítése céljából több törvényhatóság szövetkeznék, bizonyára kész leend az emberbaráti célú a maga erejéhez képest elősegítendő, eme szövetségbe belépni és azt anyagi hozzájárulással is támogatni.

Szombathely, 1889. évi június hó 16-án.

Reiszig Ede
Vasvármegye alispánja.

Tisztelt Tanító úr!

Hogy ápril haváról kelt fölhívásukat felelet nélkül ne hagyjam, arra a következőket válaszolom.

Már fölhívásuk vétele előtt tettem itt a megye intézőinél azon indítványt, hogy a váczai siketnéma intézetnél alapítsunk egy 1000 frtos alapítványt a megyei közönség megadóztatásával illetve adományozásából.

Azonban sajnos — nem az illetők részvéttlensége, vagy nemes érzésük hiányossága folytán, — hanem a viszonyok mostohasága következtében, célú nem érhettem.

Megyénk alapított egy megyei árvaházat, erre fizet pótdót s a nép nagy szegénysége mellett s oly sok oldalról való igénybe vétele mellett, a dolog ez idő szerint csaknem lehetetlen, vagy legalább is bizonyos bukással végződnek.

Ezért egyelőre szép törekvésükhöz a jó kívánságon kívül egyébbel nem járulhatok.

Beszterczebánya, 1889. jun. 16-án.

Szíves üdvözléttel

Sebesztha Károly
kir. tanfelügyelő.

Hazai intézeteink és iskoláink.

A tanév mindenütt bezáratott már s minden iskola befejezett egy cyklust életéből s beszámolt egy évi munkásságáról.

Lapunk szűk tere nem engedi meg, hogy nagyon bőven kiterjeszkedjünk minden egyes vizsgára s így csak a főbb mozzanatokat fogjuk felemlíteni.

— A váczai intézetben június hó 26-án tartatott meg a szokott évváró vizsga. A magas ministeriumot Ngos Szalay Imre ministeri osztálytanácsos ur képviselte, mint kiküldött biztos. A vizsga délelőtt 9 órakor kezdődött az első osztállyal s 12 óra után fejeztetett be a hittani vizsgákkal. A nagyszámu hallgatóság

láthatólag kielégítve távozott el a vizsga helyiségből s a biztos úr is örömének adott kifejezést az elért eredmény fölött.

— *A kolozsvári intézet* június hó 30-án tartotta meg az első vizsgát. Ministeri biztosul Krenedits Ferencz, a váczai intézet ideiglenes igazgatója volt jelen. A kolozsvári lapok meleg érdeklődéssel irnak a siketnémák ügyéről s igen elismerőleg Olgyay János tanár működéséről. A vizsgán a város intelligentiája teljes számban megjelent. Ott volt Albach Géza kir. tanácsos polgármester, a ki egyuttal elnökölt, továbbá Bély Ákos gróf főispán és neje, valamint a városi hatóság. A vizsgát a „Vigadó“ nagy termében tartották meg. Az intézetnek ez évben 10 növendéke volt, kik közül 7 künnlakó, 3 bennlakó volt. Ez utóbbiak közül 2 országos ingyen alapítványbeli s 1 fizető. Az intézet tovább fejlesztése érdekében a felügyelő bizottság július hó 5-én tartott gyűlésén határozatilag kimondotta a II-ik osztály megnyitását is, ha a magas ministerium még egy tanerőt fog kirendelni a következő évre. Ekkor az intézetben 20 növendék fog oktatásban részesülni. A növendékek felvétele tárgyában a felhívás már e hó 6-án ki is bocsájtott. A mult évben gyűjtött 8000 frtnyi tőke gyümölcsözéséből fedezendő költségek erejéig 4 növendék vétetett fel, mint ingyenes alapítványbeli. Az intézet a legszebb fejlődésben van s elismerésünkkel adózunk annak vezetője iránt s sikert kívánunk további áldásos működéséhez.

— *Frim Antal* budapesti iskolájában június hó 2-án tartott meg a záró vizsga Visi Imre országos képviselő elnöklete alatt. A növendékek helyes feleletei elismerést érdemlő szorgalomra vallanak, melyet az iskola tulajdonosa nejjével az év folyamán kifejtett. Közönség szép számban volt jelen. Az iskola állapotáról bővebbet a könyvszemle rovatunk alatt.

— *Grünfeld Izsák* budapesti iskolájában június hó 28-án folyt le a vizsga élénk érdeklődés mellett. A tanulók érthető s erőteljes hangon adott feleletei a jelenlevők elismerését nyerték ki.

— *A budapest főváros területén élő tanköteles siketnémák iskoláztatása* érdekében, mint azt e lapok 8-ik számában már röviden közöltük, mozgalom indult meg. Lapunk szerkesztője, Horváth János tanácsnok és a közjátékonyági bizottság elnökének felszólítására, javaslatot nyújtott be, mely szerint a főváros, tekintve siketnémáinak nagy számát, iskolákat létesítsen. A közjátékonyági bizottság folyó évi június hó 17-én tartott ülésén, melyen lapunk szerkesztője szintén, mint meghívott, részt vett, a

tagok bár elvileg helyeselték álláspontját s többen javaslatának elfogadása mellett nyilatkoztak is, a többség mégis azt határozta, hogy a budapesti izr. intézet igazgatóságának azon ajánlata fogadtassék el, mely szerint egy egy siketnéma tanítását 250 frt, illetve 220 frtéért hajlandó elfogadni. A fővárosi tanács azonban nem fogadta el feltétlenül ezen javaslatot s kérdést intézni határozott a a magas kormányhoz, hogy a váczi intézetben mennyi díjért lehetne egy-egy növendéket elfogadni.

A szépen indult ügy ezen eljárás folytán némileg elterelgett az egészséges fejlődés teréről s azon veszélylyel állunk szemben, hogy meglevő két nagy intézetünk kaszárnnyává fejlődik, melyben a tanítás nem lehet s nem is lesz fényes eredményű. E veszély elkerülése végett lapunk szerkesztője újból javasolta a főváros tanácsának a saját iskola eszméjét, miután ez sem kerül többbe, sőt kevesebbe, mint a meglevő intézeteknél fizető helyek létesítése s valóban a siketnémák oktatás ügyének általánosítása, s a közönség áldozatkészségének felhasználása tekintetéből csakis ezen mód biztat legtöbb sikerrel. Reméljük, hogy a főváros tanácsa s közgyűlése ezen módon fogja a siketnémák oktatásának kérdését megoldani.

— *Kinevezések.* A váczi intézetnél ujonnan rendszeresített két tanársegédi állás minster ur Ö Nmltságának folyó évi junius hó 30-án kelt 27,905. számú magas rendeletével Scherer István és Együd Lajos által töltetett be.

Könyvszemle.

— *Értesítő a siketnémák váczi m. királyi országos tanintézetéről az 1888—1889-iki tanévben.* Közli Krenedits Ferencz, az igazgatói teendőik ideiglenes vezetésével megbizott rendes tanár.

Az értesítő elején Fekete Károly emlékezete czimen Krenedits Ferencz emlékezik meg a tanév közben elhunyt igazgatóról, méltatva annak működését s 16 éves igazgatói tevékenységét. Azután a rendes rovatok következnek, melyekből közöljük a következőket.

Az intézetben 102 növendék tanult 8 osztályba osztva. Volt pedig 66 fiu és 36 leány; ezek közül 25 fiu és 15 leány országos, 27 fiu és 7 leány magán ingyenalapítványi helyet élvezett, 14 fiu és 14 leány pedig bejárt az intézetbe tanórákra.

Vallás szerint volt 63 róm. kath., 5 görög egyesült, 18 helv. hitv., 10 ágostai hitv. és 6 móz. vallású.

A nagyobb fiuk mesterséget is űztek szabad óráikban s részint varga, szabó, asztalos, esztergályos, részint a könyvkötő műhelyhen töltötték el idejüket. A leányok közül kivétel nélkül mindenki kézimunkát tanult.

Előmenetel tekintetében jeles eredménynyel tanult 22, jó eredménynyel 40, elégséges eredménynyel 34, elégtelen eredménynyel 6. Az elégtelen eredményű növendékek az első, vagy előkészítő osztályban voltak. Az előkészítő osztályba egyelőre csak egy évre vétettek fel a növ. s csak az esetben maradnak meg az intézetben, ha képességeiknek jelét adják. Ha tanításra alkalmatlanok, akkor az intézetből kiküszöböltetnek s helyettük jobb képességűek vétetnek fel.

A tanári kart 10 tanár s 3 hitoktató képezte. Ezeken kívül 2 férfi és 2 női gyakornok volt alkalmazva, a kik a gyakorlati tanításon kívül elméleti előadásokat hallgattak.

Az intézet történetében említésre méltó az, hogy márczius 6-án kelt 7,859. számú magas rendelettel életbe lépttetettek a tanárgyakornokok részére a szakelőadások.

Ez előadások tartásával megbizattak a következők:

Krenedits Ferencz, ki a phonetikát;

Vida Vilmos, ki a siketnémák élet- és lélektanát;

Taritzky Ferencz, ki a siketnémák tanításának módszer-tanát;

Pertik Gyula, ki a gyakorlati előadásokat és

Scherer István, ki a siketnémák tanmódjának általános és hazai történelmét adta elő.

(Mult évfolyamunk 11 számában bővebben kifejtettük ez iránt nézeteinket s elégtételünkre szolgál, hogy bár nem teljesen azon az alapon, mint mi óhajtottuk, de tényleg mégis életbe lépett a tanerő képzés. Szerk.)

A növendékek egészségi állapota teljesen kielégítő volt az egész éven át. A tanári testület egy tagja azonban huzamos betegeskedés miatt szabadság időt volt kénytelen kérni, a mi meg is adatott neki.

A hagyományok és adományokból 298 frt 75 kr. folyt be, tehát 118 frt 90 krral több, mint a megelőző évben, a mikor csak 179 frt 55 kr. folyt be e czimen.

A jövő iskolai év szeptember hó 1-én kezdődik. Azok a

növendékek, a kik szeptember hó 3-áig vissza nem térnek s azok elmaradásának alapos oka írásbelileg be nem jelentetik, nem tekintetnek intézeti növendékeknek s alapítványi helyeik megürülteknek vétetnek s másokkal töltetnek be.

— *Értesítő.* Frim Antal magán siketnéma iskolájáról az 1888/89. tanévben. Frim Antal magániskolájának eredményét s statistikáját nyújtja ez értesítő, melynek bevezető közleménye a „siketnéma gyermek a népiskolában“ czimet viseli. A növendékek száma 15 volt, kik 3 osztályba és egy előkészítő osztályba voltak sorozva. Vallásra nézve volt 9 róm. kath. 1 ref. és 5 mőz. válásu. Szünidő nem tartatik s a gyermekek egész éven át járnak az iskolába.

Vegyes közlemények.

— *A váczai intézetnél* megüresült országos alapítványi helyekre a következők neveztettek ki: Gratza Gyula, Csedik Miklós, Hegyi Ferencz, Lelik András.

— *Tanulmányi utak.* A vallás- és közoktatásügyi minister úr Ő Nmltsága ez évben a váczai intézet két tanerőjének adott segélyt, hogy azok külföldön tanulmányokat tehessenek. Így Taritzky Ferencz Németországba fog utazni s az ottani intézetek tanulmányozását tűzte ki feladatául, Scherer István pedig Franciaországba s különösen Párisba megy ki, hogy a kiállítás siketnéma oktatásügyi osztályában s a több intézetben szerezzen tapasztalatokat. Azonkívül több svájczai és németországi intézetet is meg fog még látogatni. Utazásaik eredményéről, reméljük, lapunk következő évfolyamában bővebben fogunk megemlékezni.

Szerkesztői üzenetek.

O. J. Kolozsvár. A szíves küldeményeiért fogadja köszönetemet. Az értesítőnek örülni fogok s kérem is, hogy rólam el ne feledkezzék. — **A. S. Bpest.** Ebben a számban nem hozhattam, mert nem kaptam meg kellő időben, de az augusztusi számban okvetlen közölni óhajtom. — **R. J. Arad.** Mikor volt a vizsgád?

A második évfolyam tartalom jegyzéke.

	Oldal
Előfizetési felhívás	2
Önálló czikkek.	
Trefort Ágoston —er.	3
Tanerő képzésünk a.—s.	6